

Efteruddannelse af sagsbehandlere på stofmisbrugsområdet

300 kursuspladser var ikke nok til at dække behovet for efteruddannelse. - I efteråret 2009 oprettes der derfor to nye kurser.

AF METTE LYKKE LAURIDSEN & METTE KRONBÆK

I efteråret 2008 deltog 300 medarbejdere i et efteruddannelsesforløb på stofmisbrugsområdet. Efteruddannelsen er et af en række initiativer til et samlet kvalitetsløft på stofmisbrugsområdet, som Socialministeriet (nu Indenrigs- og Socialministeriet) tog initiativ til i 2007. Uddannelsen er blevet udbudt i et samarbejde mellem Servicestyrelsen og Professionshøjskolen Metropol, University College Syd, Professionshøjskolen Vest, Professionshøjskolen VIA University College, University College Lillebælt, Forsorgshjemmet Østervang, KABS og Center for Rusmiddelforskning.

Initiativet udsprang af Center for Rusmiddelforsknings rapport om overholdelse af behandlingsgarantien, som påpegede, at der var store problemer i amterne i forhold til at tolke - og dermed også overholde - behandlingsgarantien. Da der blev åbnet op for tilmelding til kurserne, var der fra starten stor søgning, ikke alene blandt sagsbehandlere, men også blandt misbrugsbehandlere. Dette tyder på, at der også er en interesse for området og de juridiske problemstillinger blandt deltagerne i denne målgruppe, som i mange tilfælde ikke har en socialrådgiverbaggrund.

Der blev i alt udbudt 12 hold geografisk spredt med et antal hold i hver region, og hver deltager modtog 6 kursusdage fordelt over 6 uger.

Uddannelsesforløbet var bygget op omkring målsætningen om, at efteruddannelsen skal bidrage til, at kursisterne efter endt uddannelse skal have styrket deres forudsætninger for at kunne:

- anvende den relevante, gældende lovgivning
- identificere problemstillinger og behov hos målgruppen og arbejde målrettet og realistisk med misbrugerens problematikker og behov
- matche misbrugerens behov med forskellige behandlingsmetoder og -redskaber
- tilrettelægge arbejdet med misbrugerne og anvende de lokale muligheder

Målgruppen for uddannelsen

Uddannelsen blev rettet mod sagsbehandlere, der har myndighed i forhold til behandlingssøgende stofmisbrugere. Målgruppen var de professionelle, der arbejder med visitation og sociale handleplaner og dermed sagsbehandlere, der forestår sagsbehandlingen vedrørende brugere, der søger kommunen om stofmisbrugsbehandling. Vi antog, at der i forbindelse med strukturreformen

var kommet mange nye visitatorer og sagsbehandlere på misbrugsområdet, og at disse ikke besad et stort kendskab til denne målgruppe. Disse nye medarbejdere på misbrugsområdet ønskede vi at komme i kontakt med og opruste dem fagligt til arbejdet med stofmisbrugere.

Allerede ved planlægningen af kursusforløbet var vi bevidste om, at den gruppe, der ville søge efteruddannelse, ville have vidt forskellige grunduddannelser og erfaringer fra arbejdet med stofmisbrugere. Derfor var det en stor udfordring at indtænke både den viden, som en erfaren sagsbehandler eller pædagog på stofmisbrugsområdet har, og den viden, en der er relativ ny på området har, samt at kunne tilgodese begges behov gennem undervisningen. Tanken var, at de mere erfarne kunne bidrage med deres erfaringer inden for de områder, de var vel inde i. Dette blev dog ikke af kursusdeltagerne set som en givende mulighed.

En gennemgående underviser på kurset, Haitham Jasem, fortæller: *'Deres oplevelse af selve indholdet af kurset er meget afhængig af, hvor de arbejder, og hvilken uddannelsesmæssig baggrund de har, eksempelvis om de er socialrådgivere. For eksempel i undervisningen den første dag, som omhandlede jura, oplevede de kursister, som ikke havde en socialrådgiverbaggrund, at det var en gave at få viden om jura præsenteret på denne måde. De, som havde en socialrådgiverbaggrund, oplevede det ikke som relevant og efterlyste en mere caseorienteret undervisning. De ville høre noget om, hvordan jura omsættes i praksis, og hvordan jura og metoder i socialt arbejde kan kombineres.'*

Juraundervisning var en central del af efteruddannelsen, og dette oplevede nogle af kursusdeltagerne som meget brugbart. Pædagog og kursusdeltager Nina Diedrichsen fortæller i et interview: *'Underviserne på juradelen var fantastiske til at fremlægge det. Jeg oplevede det relevant med sådan en gennemgang. Vi ved det jo godt, men det var rigtigt rart at have den der, nå okay, det er jo sådan.'* Socialrådgiver Haval Salim oplevede, at gennemgangen af juradelen ikke var så relevant for ham, da han har en socialrådgiverbaggrund. Han ville gerne have haft mere tid til fordybelse i juridiske problemstillinger i forhold til praksis. Han mente, at forløbene skulle have været delt op i to hold – et for pædagoger og et for socialrådgivere: *'Alle var enige om, at det var godt at have delt holdet i to. Jeg synes som rådgiver, at det var kedeligt i forhold til jura, og pædagogerne synes, det var meget interessant.'* En generel tilbagemelding på kurserne er dog, at netop sammenblandingen af forskellige faggrupper gav en mulighed for at få indsigt i hinandens arbejdsmetoder og arbejdsgange og for at få dannet et lokalt netværk inden for misbrugsbehandlingsområdet.

Diskussioner og netværk på tværs af faggrupper

De fleste kursusdeltagere havde stor erfaring fra stofmisbrugsbehandling og var engagerede og identificerede sig med deres arbejde på stofmisbrugsområdet. De gennemgående undervisere beskriver, hvorledes der har været livlig debat på holdene, og at det har været af stor betydning for kursusdeltagerne, at de har mødt fagfæller, som de har kunnet udveksle erfaringer med, debattere metoder og løsningsmuligheder og ikke mindst skabe netværk med. Underviser Haitham Jasem fortæller, at diskussionerne netop har været det springende punkt for kursisterne: *'De var meget*

begeistrede for, at de kunne få mulighed for at diskutere nogle dilemmaer, de står med i deres arbejde. De bidrog med mange observationer fra deres egen arbejdsituation.'

Dette understøttes af kursUSDeltager Nina Diedrichsen: *'Vi havde en dag, hvor der var meget fokus på dialog med hinanden. Og det var rimelig givtigt i forhold til, at vi fik snakket med de andre deltagere. Jamen, hvad gør I? I forhold til håndtering, tolkning af tingene, hvordan man generelt udfører sit arbejde. Man har jo en ramme, og den er lovbestemt, men inden for den her ramme kan man jo skrue tingene sammen på mange måder. Hvem visiterer, hvorfor visiterer de, og hvorfor visiterer de andre ikke? Hvordan er kommunen sat sammen i forhold til, hvis man er under 18 år? Der er mange forskellige måder at få tingene sat sammen på. Og der var det interessant at få snakket med nogle af de andre om, hvordan fungerer det så hos jer?'*

Haval Salim beskriver ligeledes, at det, han oplevede som det mest givende på kurset, var, at de gennem dialog fik indblik i, hvordan de andre kommuner arbejder med de behandlingssøgende stofmisbrugere, og hvordan de har organiseret sig.

Underviser Haitham Jasem mener, at interessen for det tværgående og tværfaglige samarbejde ikke alene kan ses som udtryk for, at det altid er dejligt at benytte sådanne lejligheder til diskussioner, vidensdeling og netværk på tværs, men også som udtryk for, at der nu er kommet lovgivningsmæssigt fokus på at arbejde tværgående. Som følge heraf oplever han, at der er mere fokus på dette, end der tidligere har været.

Hvordan anvendes den relevante, gældende lovgivning?

Et af målene med uddannelsen var at opkvalificere sagsbehandlere på området, således at de i arbejdet med de behandlingssøgende stofmisbrugere blev klædt på til at yde en fagligt velfunderet, sammenhængende og juridisk korrekt sagsbehandling. Dette skulle medføre, at behandlingsgarantien vil blive overholdt, at brugerne får udarbejdet deres handleplaner, og at brugerne bliver inddraget løbende i deres sager.

På mange misbrugsbehandlingssteder er praksis, at behandlerne i mødet med borgerne skal balancere mellem behandlingsrelation til borgeren og samtidig faktisk også egentlig sagsbehandling for denne. Det er ofte misbrugsbehandleren, som er udførende fagperson i forhold til journalskrivning, udarbejdelse af handleplaner og indstillinger til visitation. Så selvom misbrugsbehandlerne ikke har direkte myndighedsansvar, er det afgørende, at de kender til sagsbehandlingsreglerne og kan agere i forhold til disse, så borgernes processuelle retssikkerhed sikres.

Når man arbejder med en gruppe borgere, som ofte er kendetegnet ved at have komplekse sociale problemstillinger, er det vigtigt, at sagsbehandlerne kan navigere i grænsefladeproblematikker i lovgivningen. Det er nødvendigt for at kunne hjælpe borgerne rundt i kommunens tilbud, som kan være organiseret i flere forskellige forvaltninger. Derfor vurderede vi, at det ikke var nok

udelukkende at fokusere på lovgivningen specifikt på stofmisbrugsområdet, men at også dele af forvaltningsloven skulle i spil:

Nina Diedrichsen beskriver sin oplevelse af kurset således: *'Det var godt med fokus på juradelen, det var rart at få det fremlagt. Vi talte lidt omkring tavshedspligt, og hvornår det er, at man kan ophæve sin tavshedspligt, hvilke forhold det er, man kan gøre det under. Vi kender jo alle sammen loven om tavshedspligt. Men det var godt at få nogle eksempler på den her lovgivning og også på andre områder. Hvad hvis jeg sidder med sådan en sag her? At få prøvet det af med en jurist. Det synes jeg giver noget. Én ting er, at man kender loven. Noget andet er, hvordan loven så rent faktisk virker i praksis.'* Kursister med socialrådgiverbaggrund er dog noget mere forbeholdne over for denne del af kurset.

Ud over den juridiske del var et andet mål, at de myndighedshavende sagsbehandlere fik øget deres specifikke viden om stofmisbrugernes særlige problemstillinger. Kursisterne skulle gennem dialog og undervisning blive fagligt klædt på til at kunne identificere problemstillinger og behov hos stofmisbrugerne for at kunne arbejde målrettet og realistisk med misbrugerens problematikker og behov. Kursisterne blev introduceret til forskellige matchingsværktøjer som eksempelvis brugen af ASI så de kan anvende dette værktøj til at matche misbrugerens behov med forskellige behandlingsmetoder og -redskaber. Samtidig var der fokus på metoder, og hvordan man kan tilrettelægge arbejdet med misbrugerne og anvende de lokale muligheder.

Underviser Haitham Jasem fortæller, at der var stor interesse for undervisning i metoder. Hver gang metodebegrebet blev nævnt, ville kursisterne have mere information. Han vurderer, at metoder er noget, der er meget efterspørgsel efter i praksis. Han ser udgangspunktet for dialogen i undervisningen som den praktiske virkelighed. Kursusdeltagerne kommer på kurset med en praksislogik og vil helt konkret vide, hvordan man omsætter sin viden i den praktiske hverdag. Eksempelvis hvordan kan man løse specifikke problemstillinger.

Stor søgning til uddannelse på stofmisbrugsområdet

Der var stor søgning til uddannelsen, hvilket viser, at der generelt er et stort behov og ønske om konkret uddannelse på stofmisbrugsområdet. Samtidig viser det, at der findes masser af medarbejdere, hvis faglige identitet er tæt knyttet til det at arbejde med stofmisbrugere. Det udbudte uddannelsesforløb var målrettet til sagsbehandlere med myndighedsansvar. Der var imidlertid også meget stor søgning til uddannelsen fra misbrugsbehandlere uden myndighedsansvar, som ikke var målgruppen for efteruddannelsen og derfor blev afvist.

Særligt i hovedstadsområdet var der stor søgning til kurserne, og der var nogle, der blev afvist, da holdene var fyldt op. I efteråret 2009 vil der derfor blive udbudt yderligere to hold med plads til i alt 50 deltagere.

Andre initiativer

Ud over de beskrevne uddannelsesforløb er der en række andre projekter i gang under indsatsen 'Kvalitetsløft i stofmisbrugsbehandlingen', herunder bl.a.:

- I august 2009 udkommer en rapport fra Socialforskningsinstituttet, SFI, som beskriver stofmisbrugsbehandlingen i Danmark. Rapporten er udarbejdet på baggrund af en større kvalitativ undersøgelse på stofmisbrugsområdet, som især sætter fokus på bl.a.: frivillige organisationer, pårørende, sagsbehandling og kvalitet i den sociale behandling.
- I efteråret 2009 udkommer en bog med titlen 'Stofmisbrug i Danmark – en håndbog til fagfolk.' Bogen henvender sig til alle, der arbejder på stofmisbrugsområdet, og giver en relativ bred indføring i en række emner på området.
- 'Projekt god sagsbehandling' er et projekt, der har til formål at være med til at sikre, at borgere med stofmisbrug inddrages i behandlingen af deres egen sag og desuden får dels en fagligt velfunderet afgørelse og dels en juridisk korrekt sagsbehandling. I forbindelse med projektet udkommer i april 2010 hæftet 'God sagsbehandling'.
- Sammenlægning af databaser på stofmisbrugsområdet.
- I slutningen af 2009 afholdes en stor konference, hvor projekterne fra kvalitetsløftsindsatsen sættes på dagsordenen.

For mere information om de hold der udbydes i efteråret, se: www.misbrugssagsbehandler.dk

Hvis der er spørgsmål omkring de øvrige kvalitetsløftsprojekter, kan man skrive til mll@servicestyrelsen.dk

FORFATTERE

METTE LYKKE LAURIDSEN

METTE KRONBÆK

KONSULENTER I SERVICESTYRELSEN